

L. PAICU • M. LUPU • M. LAZĂR

Literatura română

Pregătire individuală pentru proba scrisă

Bacalaureat

ESEUL

CUPRINS

Argument	5
Cum citim programa pentru Bacalaureat?	7
Fundamente ale culturii române. Originile și evoluția limbii române	11
Perioada veche. Formarea conștiinței istorice	15
Curente culturale/ literare în secolele XVII-XVIII: umanismul și iluminismul ..	21
Pașoptismul	
• Rolul literaturii în perioada pașoptistă: <i>Dacia literară</i> – <i>Introducere</i>	29
• România, între Occident și Orient: Vasile Alecsandri, <i>Balta-Albă</i> , <i>Chirița în provincie</i> (un text, la alegere)	32
• Romantismul: Romantismul în literatura pașoptistă (un text, la alegere)	42
– Poezia: Gr. Alexandrescu, <i>Umbra lui Mircea. La Cozia</i>	44
– Proza (nuvela romantică): C. Negruzzi, <i>Alexandru Lăpușneanu</i>	49
Epoca marilor clasici	
• <i>Studiu de caz</i> : Criticismul junimist. Junimea, Titu Maiorescu (un text)	63
• Poezia romantică: Mihai Eminescu (trei texte, la alegere): <i>Luceafărul</i> , <i>Odă (în metru antic)</i> , <i>Scrisoarea I</i> , <i>Floare albastră</i>	73
• Realismul. Proza realistă (un text, la alegere)	
– Nuvela psihologică: I.L. Caragiale, <i>În vreme de război</i> , Ioan Slavici, <i>Moara cu noroc</i>	100
– Romanul: Ioan Slavici, <i>Mara</i>	120
• Comedia (un text): I.L. Caragiale, <i>O scrisoare pierdută</i>	131
• Basmul cult (un text): Ion Creangă, <i>Povestea lui Harap-Alb</i>	149
Curente culturale/ literare la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului XX	
• Prelungiri ale romantismului și ale clasicismului:	
Octavian Goga, <i>Rugăciune</i> (un text)	164
• Simbolismul – începuturile modernismului: Ion Minulescu, <i>Acuarelă</i> (un text)	169
Curente culturale/ literare în perioada interbelică:	
modernism, tradiționalism, orientări avangardiste	175
• Poezia interbelică – modernismul (patru texte, la alegere – câte unul pentru fiecare autor canonic):	
– George Bacovia, <i>Plumb, Lacustră</i>	186
– Tudor Arghezi, <i>Testament, Psalm III</i>	194

– Lucian Blaga, <i>Eu nu strivesc corola de minuni a lumii,</i> <i>Dați-mi un trup voi munților</i>	209
– Ion Barbu, <i>Riga Crypto și lapona Enigel, Joc secund [Din ceas, dedus...]</i> ...	220
• Poezia interbelică – tradiționalismul: Ion Pillat, <i>Aci sosi pe vremuri</i>	230
• <i>Studiu de caz</i> : Diversitate tematică, stilistică și de viziune în poezia interbelică	235
• Orientări tematice în romanul interbelic:	
– Romanul psihologic: Camil Petrescu, <i>Ultima noapte de dragoste,</i> <i>întâia noapte de război, Patul lui Procust</i> (un text, la alegere)	254
– Romanul experienței: Mircea Eliade, <i>Maitreyi, Nuntă în cer</i> (un text, la alegere)	276
– Romanul realist de tip obiectiv (un text): Liviu Rebreanu, <i>Ion</i>	303
– Romanul realist balzacian (un text): G. Călinescu, <i>Enigma Otiliei</i>	318
– Romanul realist mitic: Mihail Sadoveanu, <i>Baltagul</i>	333
• <i>Studiu de caz</i> : Modele epice în romanul din perioada interbelică	341
• Povestirea: Mihail Sadoveanu, <i>Hanul Ancuței</i>	360
• Romanul în perioada postbelică:	
– înainte de 1980: Marin Preda, <i>Moromeții, Cel mai iubit dintre pământeni;</i> (un text, la alegere)	368
– după 1980: Mircea Nedelciu, <i>Zmeura de câmpie</i> (un text)	389
• Poezia în perioada postbelică (patru texte, la alegere):	
Nichita Stănescu, <i>Către Galateea, În dulcele stil clasic, Lecția despre cub;</i> Marin Sorescu, <i>Poveste</i>	396
• Teatrul în perioada postbelică: Marin Sorescu, <i>Iona</i> (un text)	415
• Curente culturale/ literare: postmodernismul;	
Mircea Cărtărescu, <i>Levantul</i> (poezie epică)	419
Curente literare: Clasicism – Romanticism – Realism	426
Anexa 1 – Despre studiile de caz și dezbateri	431
Anexa 2 – Indice – Concepte de istorie și teorie literară utilizate	431

PERIOADA MODERNĂ SECOLUL AL IX-LEA – ÎNCEPUTUL SECOLULUI XX PAȘOPTISMUL

Rolul literaturii în perioada pașoptistă

I. Prezentare generală

Perioada pașoptistă (1830–1860) are ca nucleu revoluția anului 1848. Modernizarea societății românești, independența politică, libertatea națională, unirea provinciilor române sunt obiectivele social-politice ale mișcării pașoptiste.

Epoca pașoptistă marchează **începutul literaturii noastre moderne**. Scriitorii pașoptiști provin din clasele de sus, sunt educați în Apus, mai ales în Franța, și devin promotorii renașterii naționale atât prin mesajul operei literare, cât și prin implicarea activă în viața politică. Plini de elan, ei încearcă pentru prima dată o sincronizare cu Europa Occidentală, mai mult mimetică la început.

Afirmarea unei generații de scriitori, gazetari, istorici și oameni politici, numită de posteritate **generația pașoptistă**, determină începutul modernității noastre culturale, o perioadă de tranziție și de prefaceri palpabile. Scriitorii pașoptiști au vocația începuturilor și, poate de aceea, disponibilitatea de a aborda mai multe domenii culturale (literatura, presa, întemeierea teatrului, învățământul), genuri și specii literare, mai multe tipuri de scriitură. **Polimorfismul** preocupărilor individuale se explică în contextul epocii.

Scriitorii sunt nevoiți „să ardă etapele” care se desfășuraseră succesiv în literatura occidentală, în decursul a mai bine de un secol și jumătate. Curente literare (iluminism, preromantism, romantism, clasicism, realism incipient) sunt asimilate simultan. Principala trăsătură a literaturii pașoptiste constă în **coexistența curentelor literare**, nu numai în opera aceluiași scriitor, ci chiar și în aceeași creație.

Pașoptismul este o ideologie literară niciodată sintetizată într-un program particular și supusă unor comandamente exterioare: mesianism cultural și revoluționar, spirit critic, deschidere spre Occident și lupta pentru impunerea unui specific național, conștiință civică și patriotică, conștiința pionieratului în mai toate domeniile vieții, o retorică a entuziasmului și a trezirii la acțiune.

Articolele programatice ale vremii reflectă ideologia literară pașoptistă. Două personalități au **rolul de îndrumător** al fenomenului cultural-literar.

Într-o primă etapă, corespunzătoare primei generații pașoptiste, acest rol îi revine lui **Ion Heliade-Rădulescu** prin articolele din ziarul *Curierul românesc*, apărut la București, începând cu 1829, căruia îi adaugă din 1837 suplimentul literar *Curierul de ambe sexe*. Datorită îndemnurilor -adresate tinerilor scriitori – „Nu e vreme de critică, copii; e vreme de scris; să scrieți cât veți putea și cum veți putea”, a fost posibil debutul unei întregi generații, între 1830 și 1840: Vasile Cârlova, Grigore Alexandrescu, Dimitrie Bolintineanu, Cezar Bolliac.

O altă etapă este marcată de contribuția lui **Mihail Kogălniceanu**, redactorul revistei ieșene **Dacia literară**, care are ca obiectiv exclusiv literatura. Programul revistei orientează literatura timpului; în cele trei numere apărute, se publică opere ale celor mai valoroși scriitori ai vremii (C. Negruzzi, Vasile Alecsandri, Grigore Alexandrescu ș.a.), dar direcția imprimată se reflectă în toată literatura epocii.

Revista Dacia Literară: Articolul Introducție

Constituirea deplină a romantismului pașoptist a fost marcată de programul teoretic **Introducție**, redactat de Mihail Kogălniceanu. Publicat în primul număr al revistei, articolul-program reprezintă *manifestul literar* al romantismului românesc.

La începutul articolului axat pe evidențierea necesității unei literaturi originale și naționale, Kogălniceanu prezintă activitatea gazetelor românești apărute anterior, față de care **Dacia literară** urmărește să aducă un suflu nou, sugerat și de titlul revistei. Se respinge coloratura locală și amestecul politicului, revista adresându-se scriitorilor români de pretutindeni pentru a publica scrieri originale: „O foaie dar, care, părăsind politica, s-ar îndeletnici numai cu literatura națională, foaie care, făcând abnegație de loc, ar fi numai o foaie românească, și prin urmare s-ar îndeletnici cu producțiile românești, fie din orice parte a Daciei, numai să fie bune, această foaie, zic, ar împlini o mare lipsă în literatura noastră. O asemenea foaie ne vom sili ca să fie **Dacia literară** [...]. Așadar foaia noastră va fi un repertoriu general al literaturii românești.”

Cele patru puncte ale articolului-program sunt:

- Întemeierea spiritului critic în literatura română pe principiul estetic: „*Critica noastră va fi nepărtinitoare; vom critica cartea, iar nu persoana.*”
- Afirmarea idealului de realizare a unității limbii și a literaturii române: „*Țămul nostru este realizarea dorinței ca românii să aibă o limbă și o literatură comună pentru toți.*”
- Combaterea imitațiilor și a traducerilor mediocre: „*Dorul imitației s-a făcut la noi o manie primejdioasă, pentru că omoară în noi duhul național. Această manie este mai ales covârșitoare în literatură. [...] Traducțiile însă nu fac o literatură.*”
- Promovarea unei literaturi originale, prin indicarea unor surse de inspirație în conformitate cu specificul național și cu estetica romantică: „*Istoria noastră are destule fapte eroice, frumoasele noastre țări sunt destul de mari, obiceiurile noastre sunt destul de pitorești și de poetice pentru ca să putem găsi și la noi subiecturi de scris, fără să avem pentru aceasta trebuință să ne împrumutăm de la alte nații.*”

Primii noștri scriitori moderni se afirmă în cadrul curentului național-popular de la **Dacia literară**. Ideile enunțate în articolul-program și promovate de revistă se reflectă în literatura română de la mijlocul secolului al XIX-lea.

Prin precizarea surselor de inspirație/ a temelor literare în ultimul punct al articolului, dar și prin diversele trimiteri la trăsăturile romantismului (aspirația spre originalitate, refugiul în trecutul istoric, aprecierea valorilor naționale și a folclorului, îmbogățirea limbii literare prin termeni populari, arhaici sau regionali), acesta devine un *manifest literar*¹ al romantismului românesc.

Literatura pașoptistă se dezvoltă sub semnul romantismului european și parcurge un drum sinuos. După literatura anilor 1825–1830, care abundă în adaptări după autorii străini, în special francezi, e de remarcat sincronismul dintre manifestul romantismului francez (*Prefața* la drama *Cromwell*, de Victor Hugo, în 1827) și articolul-program *Introducere*, publicat de Kogălniceanu în 1840. Scriitorii români ai epocii asimilează rapid manifestul romantismului francez și aplică principiile acestuia, cu particularitățile curentului național-popular de la revista *Dacia literară*.

Variantă degradată a romantismului înalt, manifestat în Europa în perioada 1790–1815, romantismul Biedermeier este impur, eclectic și predispus la orice compromis stilistic sau simbioză tematică. Conceptul de romantism Biedermeier se poate asocia produsului literar al anilor 1830–1860 (cf. Virgil Nemoianu, respectiv, Nicolae Manolescu) pentru a identifica fenomenul hibridării estetice, conglomerat de forme și motive vechi și noi în cuprinsul aceleiași opere. Vasile Alecsandri ar putea fi în acest sens exemplul tipic.

Reprezentanți ai literaturii pașoptiste:

- Proza: proza de inspirație istorică (C. Negruzzi, Nicolae Bălcescu, Alecu Russo), însemnări de călătorie (Vasile Alecsandri, Ion Ghica, Gr. Alexandrescu), fiziologia satirică (Ion Heliade-Rădulescu, C. Negruzzi), scrieri memorialistice (C. Negruzzi), nuvele romantice (C. Negruzzi, Vasile Alecsandri, Gr. Alexandrescu), încercări de roman (Dimitrie Bolintineanu, Ion Ghica).

- Poezia: specii clasice – epistola, satira, fabula (Gr. Alexandrescu), oda, imnul (Gh. Asachi, C. Bolliac, A. Mureșanu); specii romantice – meditația (Vasile Cârlova, Dimitrie Bolintineanu, Gr. Alexandrescu), elegia (Dimitrie Bolintineanu), legenda cultă (Dimitrie Bolintineanu, Vasile Alecsandri), balada (Ion Heliade-Rădulescu, Dimitrie Bolintineanu).

- Dramaturgia: filonul comic al satirei sociale, critica moravurilor (Costache Facă, Matei Millo, Costache Caragiale, Alecu Russo, Vasile Alecsandri); teatrul cu subiect istoric (Gh. Asachi, Vasile Alecsandri).

II. Competența de evaluat

- Punerea în context a textelor studiate prin raportare la epocă sau la curente culturale/ literare.
- Construirea unei viziuni de ansamblu asupra fenomenului cultural românesc.

Cerință:

Utilizează informațiile de mai sus într-un eseu liber având ca temă *rolul literaturii în perioada pașoptistă*, folosind exemplificări din textele studiate la clasă. Este util să ai în vedere următoarea structură a eseului: ipoteză/ premisă (punct de vedere), argumentație (trei – patru argumente de natură teoretică însoțite de exemplificări corespunzătoare ale premisei) și concluzie/ sinteză (partea finală a expunerii, care cuprinde ideile esențiale din cuprinsul eseului).

¹ Manifest literar – text cu valoare de document pentru începutul unei mișcări literare/ a unui curent literar, prin care se afirmă o nouă concepție literară, de obicei în mod polemic față de mișcarea anterioară.

ROMÂNIA ÎNTRE ORIENT ȘI OCCIDENT FORME HIBRIDE ALE CIVILIZAȚIEI ROMÂNEȘTI LA MIJLOCUL SECOLULUI AL XIX-LEA

I. Delimitări contextuale

În perioada pașoptistă, deschiderile către civilizația și cultura occidentală coexistă cu formele orientale impuse de realități istorice precum domniile fanariote. Formele hibride ale civilizației românești la mijlocul secolului al XIX-lea sunt observate de călătorii străini care le consemnează obiectiv în jurnale de călătorie sau devin surse de inspirație pentru scriitorii pașoptiști. Vasile Alecsandri surprinde acest amestec oriental și „evropienesc” în pagini de proză (*Iașii în 1844*, *Balta-Albă*, *Borsec*, *Istoria unui galbân*) sau în comedii (ciclul *Chirițelor*, *Iorgu de la Sadagura*). Alți autori pașoptiști care au abordat tema civilizației hibride sunt: Ion Ghica – *O călătorie de la București la Iași înainte de 1848* și *Băltărețu*, Alecu Russo – *Iașii și locuitorii lui în 1840* ș.a.

II. Competența de evaluat

- Analiza principalelor componente de structură, de compoziție și de limbaj specifice textului narativ.
- Explicarea relațiilor dintre opere literare și contextul cultural în care au apărut acestea (pașoptism).
- Evidențierea modului de reflectare a temei în texte literare studiate.

Cerința:

Realizează un eseu, de 2–4 pagini, în care să prezinți formele hibride ale civilizației românești la mijlocul secolului al XIX-lea, așa cum apar înfățișate într-o operă literară studiată, din perioada pașoptistă.

III. Sugestii de redactare

Aplicație realizată pe baza povestirii *Balta-Albă* de Vasile Alecsandri.

ELEMENTELE TEXTULUI NARATIV

STRUCTURA ȘI CONȚINUTUL ESEULUI

Contextul operei

IPOTEZĂ

Afirmația criticului George Călinescu, în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, vizează tema civilizației hibride, întâlnită în diverse opere ale lui Vasile Alecsandri și ale scriitorilor pașoptiști, dar realizată magistral în povestirea *Balta-Albă*: „Sinteza între Occident și Orient, ce forma însăși structura intimă a ființei sale, o face Alecsandri în spiritualul tabloului al civilizației române, așa cum o vede un francez la Balta-Albă.”

Sursele povestirii

Tema

Motivul literar al
„călătorului străin”

Specie: povestirea

Tehnica povestirii în
ramă

Naratori

Povestirea-
cadru

Insertie – formule
specifice

ARGUMENTARE

Întors recent dintr-o călătorie în Occident, scriitorul petrece la Balta-Albă o scurtă perioadă de odihnă, în vara anului 1847. Impresiile lăsate de acest loc devin sursa de inspirație pentru povestirea *Balta-Albă*, scrisă în 1847 și publicată în 1848.

Tema civilizației hibride, în care conviețuiesc forme orientale și occidentale, moderne și arhaice se grefează în povestire pe tema călătoriei. Cum „contrasturile originale” sunt mai pregnante pentru ochiul străinului, Alecsandri utilizează motivul literar al „călătorului străin”, impus în scrierile ilumi-niștilor francezi din secolul al XVIII-lea (Montesquieu, *Scrisori persane*), procedeu des întâlnit și la prozatorii noștri din pe-rioda pașoptistă. Relatarea călătoriei la Balta-Albă este pusă pe seama unui francez, implicat ca protagonist al întâmplării, căruia i se atribuie o perspectivă exterioară (occidentală) în observarea critică și satirică a civilizației românești a epocii.

Povestirea Balta-Albă este o narațiune subiectivizată, care se limitează la relatarea unui singur fapt epic: călătoria la Balta-Albă. Întâmplările și situațiile neobișnuite sunt situate într-un plan al trecutului (evocarea), fiind înfățișate cu umor. Suspansul este întreținut de contrastul dintre așteptările călăto-rului străin și realitățile descoperite, dintre Orient și Occident. În povestire, strânsa relație dintre narator și receptor presu-pune: oralitate, ceremonial, atmosferă, aspecte realizate aici prin **tehnica povestirii în ramă** (formă de încadrare/ insertia unei narațiuni de sine stătătoare într-o altă narațiune, care constituie rama acesteia), care face relatarea mai credibilă.

Tehnica povestirii în ramă presupune duplicarea instanței narrative. În povestirea *Balta-Albă* există **doi naratori** ce relatează la persoana I. Primul este un localnic cu identitate nediferențiată (*noi*), în timp ce al doilea este un tânăr „zugrav” francez, personaj-narator al experiențelor sale de călătorie în Valahia. Primul narator descrie **cadrul** favorabil relatării călă-torului străin, la care asistă și el ca martor (timp, loc, atmosferă, ascultători): „Într-o sară din luna trecută eram adunați mai mulți prietini, toți lungiți pe divanuri, după obiceiul oriental, și înarmați cu ciubuce mari [...]. Afară cerul era învălit de nori vineți, care se spărgea deasupra Iașului...” Tot primul narator introduce în povestire pe naratorul străin, fixând câteva elemente de por-tret: „Pintre noi se găsea un tânăr zugrav francez, care pentru întâia dată ieșise din țara lui spre a face un voiaj în Orient.”

Narațiunea realizată sub forma unei povestiri orale a tână-rului pictor francez este introdusă prin **procedeul insertiei**, prin formule specifice. Inițial străinul rostește o formulă de adresare ceremonioasă: „Domnilor, [...] dați-mi voie să vă istorisesc și eu

Coordonatele spațio-temporale

partea cea mai curioasă din călătoria mea." La cadrul inițial se revine la sfârșitul povestirii, călătorul provocându-i pe ascultători la discuție: „Iată, domnilor, istoria voiajului meu la Balta-Albă. În 24 de ceasuri am văzut atâte lucruri nepotrivite, atâte contrasturi originale, că nu știu nici acum dacă Valahia este o parte a lumii civilizate sau de este o provincie sălbatică!” Cum aceștia nu mai intervin cu eventuale comentarii sau explicații, se poate spune că povestirea are **final deschis**.

Coordonatele spațio-temporale ale acțiunii sunt precizate: „istoria voiajului de 24 de ceasuri” a unui „zugrav” (pictor) francez, la Balta-Albă, în Valahia, la mijlocul secolului al XIX-lea, ținut plin de „contrasturi originale”. „Aventura” are două părți: drumul parcurs până la Balta-Albă și descrierea societății pe care personajul-narator o descoperă acolo.

Contraste

Ineditul și comicul întâmplărilor provine dintr-o serie de **contraste**: dintre ceea ce se așteaptă tânărul călător să găsească în Valahia sau la Balta-Albă și ce găsește de fapt, din amestecul de oriental și occidental, de modern și arhaic, de civilizație și „sălbăcie” de pe meleagurile valahe, pe care tânărul francez îl percepe uimit.

Subiectul

Subiectul povestirii cuprinde întâmplările neobișnuite prin care trece francezul. Ele aparțin unui singur fapt epic: călătoria la Balta-Albă.

Momentele subiectului

În **expozițiune**, un tânăr pictor francez, plecat de la Paris pentru a întreprinde o călătorie în Orient, după moda vremii, coboară cu vaporul pe Dunăre. Cum toată lumea de pe vapor vorbește pe drum despre un ținut necunoscut lui, Valahia, din curiozitate se hotărăște să debarce la Brăila pentru a vizita această țară. Crezând că este un ținut populat de sălbatici, își pregătește pistoalele, dar spre uimirea lui este întâmpinat de consulul francez la Brăila și de niște oameni primitivi. Consulul îi recomandă o baltă făcătoare de minuni, Balta-Albă, pe care decide s-o viziteze, ceea ce constituie **intriga** povestirii.

În **desfășurarea acțiunii**, este prezentat drumul cu căruța până la Balta-Albă, călătorie ce se dovedește plină de peripeții. Ajungând la Balta-Albă, unde credea că va găsi o stațiune de factură occidentală, cu hotel și restaurant, călătorul dă peste un sat izolat de lume și e nevoit să înnopteze într-o casă țărăneasă, pe un pat de lemn, fără așternuturi. Impresia francezului că se află într-un ținut de sălbatici se adâncește în dimineața următoare când este trezit de zgomotele infernale ale cailor și trăsurilor care se îndreptau spre balta făcătoare de minuni. Contrastul frapant dintre modern și arhaic, amestecul de civilizație și sălbăcie, discrepanța dintre bogăția unora și sărăcia altora îl vor surprinde în continuare pe călătorul străin în

Valahia. Astfel el petrece o zi întreagă în preajma apei tămăduitoare, unde se împrietenește cu trei tineri români extrem de educați și buni vorbitori de limba franceză. Ei îl invită la un prânz tipic românesc, îl duc apoi la o plimbare cu un așa-zis vapor, care nu este altceva decât o plută, pentru ca seara să-l conducă la un bal, unde bogăția echipajelor, frumusețea toaletelor și conversația franțuzească sunt menite să modifice impresiile pictorului asupra stării de sălbăticie a Valahiei.

De pe urma acestei călătorii, tânărul francez rămâne cu imaginea unei țări a contrastelor, nelămurit „dacă Valahia este o parte a lumii civilizate sau de este o provincie sălbatică”.

Puține **personaje** sunt implicate în situațiile neobișnuite ale povestirii. **Protagonistul** și naratorul întâmplărilor este străinul, călătorul francez, tânăr ieșit pentru prima dată din ținuturile natale, care întâlnește o altă civilizație.

Fragmentele de **caracterizare directă** surprind trăsăturile care pot motiva atitudinea străinului față de meleagurile noastre.

Portretul realizat de naratorul povestirii-cadru surprinde naivitatea (tânăr, care pentru întâia dată ieșise din țara lui), spiritul de observație și simțul estetic („zugrav”/ pictor), cunoscător exclusiv al civilizației occidentale (francez): „Pintre noi se găsea un tânăr zugrav francez, care pentru întâia dată ieșise din țara lui spre a face un voiaj în Orient.”

Replica pe care **un tânăr localnic** educat și vorbitor de limba franceză o adresează călătorului francez confirmă opinia acestuia față de originalitatea lumii descoperite, care constă în coexistența civilizației și a sălbăticiei.

„– Iată, domnule, o lume nouă, vrednică de a deștepta închipuirea d-tale de artist. [...] Iată o lume ce în ochii d-tale pare a fi sălbatică, dar care are soiul ei de civilizație deosebită. Aici ne găsim în împărăția contrasturilor celor mai originale; aici luxul și sărăcia, durerea și veselia, ideile noi și ideile vechi, costumele Europei și costumele românești, toate sunt [...] mestecate la un loc și produc un efect neînchipuit atât ochilor cât și minții.”

În plus, localnicul precizează statutul social al călătorului străin, „artist”, și trăsătura care favorizează receptarea subiectivă a realităților valahe, „închipuirea d-tale de artist”.

Autocaracterizarea însoțește fiecare nouă întâmplare, căci „artistul” are imaginație, cultură și umor, care colorează comentariile sale. Aceste calități compensează naivitatea, lipsa de informații geografice. Faptul că protagonistul relatează întâmplările la persoana I conferă credibilitate narațiunii. Efectele contactului său cu formele hibride ale civilizației românești sunt mărturisite direct – uimirea, buimăceala, sentimentul de irealitate: „acel amestec de toate contrasturile mă silea

să mă cred când într-o insulă din Oceania, când într-o capitală a Europei, și prin urmare nu știam cu siguranță dacă acele ce vedeam era un vis al închipuirii mele sau lucruri în ființă."

Situațiile comice sunt produse de contrastul dintre așteptările/prejudecata călătorului și realitățile locului. Asemenea situații comice sunt: debarcarea la Brăila, unde se așteaptă să găsească sălbatici, dar este întâmpinat de consulul francez, apariția „echipajului” („În loc de malpost, sau de diligență, o cutioară plină de fân, pe patru roți de lemn...”), pornirea căruței („Deodată căruța fugi de sub mine ca un șerpe! Iar eu, făcând în aer o tumbă neașteptată, mă trezii pe pave”), cavalcada nocturnă provocată de neînțelegerea limbii („de cât ori mă văitam la vreun hop... ai, ai! postașul îmi răspundea: hai, hai, domnule! și bătea caii din nou [...] și căruța fugea încă mai iute...”), speranța că Balta-Albă este o stațiune cu dotări occidentale („sperarea de a mânca un biftec la tractor și mai ales dulcea sperare de a mă odihni o noapte întreagă pe un pat elastic”) este spulberată de casa țărănească în care în noptea nemâncat, pe un „pat din lemn, fără așternuturi” etc.

Personajul complementar „călătorului străin” este „**bunul sălbatic**”, pereche ce proiectează o imagine a alterității în universul ficțional.

În categoria „bunului sălbatic” pot fi incluse personaje precum „postașul”/vizitiul („un om sălbatic, bărbos, strențeros și înarmat cu un harapnic lung de un stânjin”), străjerul în a cărui casă este găzduit străinul („ce om! o matahală naltă, groasă, spătoasă, bârboasă, fioroasă! [...] ...un soi de urieș îngrozitor, care căta la mine, pare că a fi vroit să mă înghiță dintr-o îmbucătură”) și „scăldătorii”. Se remarcă utilizarea epitetelor în enumerație care scot în evidență spaima străinului confruntat cu băștinașii. Deși aspectul lor este fioros, aceștia îi oferă străinului tot ce au, inclusiv propria casă („El își făcuse datoria de gazdă; îmi dase tot ce avea: casă, pat, așternut și noapte bună! Ce-mi trebuia mai mult?”)

Alte personaje sunt „prieteni”, persoanele cultivate și educate, care dau informații sau îl ajută pe străin: consulul francez, cavalerul care îi găsește un adăpost pentru noapte, cei trei tineri de la Balta-Albă și prietenii de la Iași, ascultătorii relațiilor pictorului francez.

Modalitățile narării prezente în text sunt: relatarea, reprezentarea, povestirea, iar dominantele stilistice sunt **oralitatea** și **comicul**.

În fragmentul următor, oralitatea evidențiază relația dintre narator și ascultători, prin utilizarea formulei de adresare, verbului și a pronumelui la persoana I și a II-a, singular, a vocativului, a propoziției exclamative, iar autoironia se realizează prin referirea reverențioasă la curiozitățile culinare ale câinilor

**Limbajul prozei
narative**

Modalitățile narării

Oralitate

Ironie